

Märkuste ja ettepanekutega arvestamise tabel

Tabel 1. EISi koostajate loetelu

Koostaja	Märkuse või ettepanekute sisu	Arvestatud/mittearvestatud, mitteametamise põhjus
Välisministeerium	Tähtaegselt ettepanekuid EISi kaudu ei laekunud	-
Sotsiaalministeerium	Tähtaegselt ettepanekuid EISi kaudu ei laekunud	-
Rahandusministeerium	Tähtaegselt ettepanekuid EISi kaudu ei laekunud	-
Siseministeerium	Tähtaegselt ettepanekuid EISi kaudu ei laekunud	-

Huvirühmad, kellelt laekusid arvamused, olid: Riigikohus, Riigiprokuratuur, Õiguskantsleri Kantselei.

Tabel 2 (e- kirja teel ja seisukohtade koostajate loetelust saadud üldised kommentaarid/ettepanekud)

Märkus	Märkuse esitaja	Arvestatud/mittearvestatud, mitteametamise põhjus.
--------	-----------------	--

1.	<p>Toetame õigusprogrammi eesmärgi ning peame programmi vajalikuks. Õigusabi pakkumine aitab ennetada vaidlust, toetab peresid keerulistes olukordades ja suurendab õiguskindlust. Sotsiaalministeeriumi huvides on õigusabi kättesaadavus haavatavatele sihtrühmadele, õigusala nõustamise integreerimine sotsiaalteenuste pakkumisega ning kvaliteetne ja vajaduspõhine tugi. Hoolekandeteenuste vaates on oluline, et teenused oleksid kohandatud ka keeruliste juhtumite (nt psüühikahäiretega isikud) vajadustele. Samuti peame vajalikuks õigusabi kättesaadavuse parandamist ohvriabi teenuse raames.</p>	Sotsiaalministeerium	Arvestatud seisukohas 5.3
2.	<p>Välisministeerium toetab komisjoni ettepanekut õigusprogrammiks aastateks 2028-2034. Toetame piisavate vahendite loomist justiitsvaldkonna digitaliseerimiseks liidus ning õigusriigi põhimõtte järgimist. Toetame koostööd Globaalse Euroopa instrumendiga, tugevdamaks laienemisprotsessi raames kandidaatriikide kohtusüsteeme, sh nende digitaliseerimist.</p>	Välisministeerium	Arvestatud seisukohas 5.5
3.	<p>MFFi seisukohti peaks puudutama ainult programmi mahunumber. See läheb nurksulgudesse ja räägitakse läbi ülemkogul negoboxi osana. VV seisukohtades programmi eelarve kohta seisukohta ei pea võtma.</p>	Rahandusministeerium	Arvestatud seisukohas 5.1
4.	<p>Kodanikuühiskonna vaatest peaks programm tagama stabiilse ja mitmeaastase rahastuse kodanikuühiskonna organisatsioonidele, kelle toel programmi eesmärgi ellu viiakse. Leiame, et on vajalik parem ligipääs rahastusele väiksematele kodanikuühiskonna organisatsioonidele. Programm peaks toetama kodanikuühiskonna organisatsioonide strateegilise hagelemise ja huvikaitse</p>	Siseministeerium	Arvestatud seisukohas 5.3 ja 5.5

	võimekust. Samuti on oluline leida sünergia õigusprogrammi ja kavandatava CERV programmi vahel.		
5.	<p>Välisvahendite kasutamise vaatest on määruse eelnõu menetlemise käigus vaja täpsustada erinevate sätete praktiline täitmine. Näiteks seda, milliste protseduuride alusel toimub artikli 5 lõige 2 viidatud liikmesriigi palvel nende vahendite kättesaadavaks tegemine õigusprogrammi jaoks, mille eelarvet koostöös liikmesriikidega täidetakse. Samuti on ELN töörühmas vaja täiendavalt selgitada, kes otsustab, kas on saabunud artikli 8 lõikes 2 viidatud olukord, mil toetust antakse tegelike kulude hüvitamise teel vaid siis, kui "meetme eesmäärke ei ole võimalik muul viisil saavutada". Samuti osundame, et ettepanek on sõnastatud umbisikulises vormis st jääb selgusetuks, kellele on antud volitus õigusprogrammi rakendada. Kuna puudub konkreetne rakendamisvolitus, puudub ettepanekus ka komiteemenetlus st, et ettepaneku kohaselt ei saa liikmesriigid osaleda õigusprogrammi kontrollimenetluses ega nõuandemenetluses.</p>	Siseministeerium	Arvestatud seisukohas 5.5 ja 5.7
6.	<p>Digivaldkonna vaatest on oluline, et Siseministeerium oleks antud määruse eelnõu menetlemise ajal infoväljas, kuna määruse eesmärk 3 puudutab otseselt õiguskaitsevaldkonda. Lisaks jääb selgusetuks määruse eelnõu lk 4 osa 1.3.3. välja toodud eeldatav eesmärk / mõju, mille kohaselt on rõhuasetus teadmistel ja arusaamal tehisintellekti kasutamisest. Siinpuhul soovime selgust, kas antud kontekstis mõeldakse samuti ka tehisintellekti kasutusele võtmist, mitte ainult selle võimekuse mõtestamist.</p>	Siseministeerium	Arvestatud seisukohas 5.2

7.	Täname võimaluse eest anda tagasisidet Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse kohta, millega kehtestatakse ajavahemikuks 2028-2034 õigusprogramm ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) 2021/693. Annan teada, et Riigikohus ei soovi selle kohta arvamust avaldada.	Riigikohus	Teadmiseks võetud
8.	Prokuratuur peab oluliseks liikmesriikide toetamist kriminaalmenetluse ja rahvusvahelise kriminaalkoostöö digitaliseerimisel nii selleks eelarveliste vahendite eraldamise kui ka läbi tsentraalsete standardiseeritud komponentide väljatöötamise (nt masintõlge, transkriptsioon, piiriüleselt istungitel ja menetlustoimingutel osalemise lahendused ja andmevahetuskeskonnad, kus rahvusvahelise kriminaalkoostöö raames oleks võimalik ka mahukamaid tõendeid vahetada). Kriminaalmenetluses ja rahvusvahelises kriminaalkoostöös digitaalsete lahenduste kasutamine aitab menetlust kiirendada, mis omakorda tagab paremini nii kannatanute kui tunnistajate õigusi ja on kuriteo toimepanija suhtes mõjusam.	Riigiprokuratuur	Arvestatud seisukohas 5.2
9.	Lisaks pakume Prokuratuuri vaatest olulisemad valdkonnad, kus koostöö ja arengu vajadused on lähitulevikus suurimad: 1. Julgeolekuvastased ohud, küberohud - küberrünnete toimepanemine, riigi infrastruktuuri kahjustamine jms toimub tänapäeval keerukate rünnakuvektorite kaudu. Vajalikud on teadmised nii uudsetest analüüsimeetoditest (sh AI analüüs), sellest, kuidas saadud teavet tõendiks vormistada, mil moel neid tõendeid usaldusväärselt kohtule esitada jne. 2. Mõjutustegevus - sotsiaalmeedia analüüs, sh sotsiaalmeediakampaaniate analüüs; teabe tõendiks vormistamine. 3. Hübriidohud - laiemalt	Riigiprokuratuur	Arvestatud seisukohas 5.4

	teadmata tõendite tekkimise-kogumise meetodid. 4. Massandmete analüüs ja talletamine tõendina; mõjutustegevusega seotud kontode kaardistamine ja kohtule tõendina esitlemine; AI kasutamine sadade kontode sisu kokkuvõtmiseks. 5. Süvavõltsingud, AI läbi loodud tõendite tuvastamine, sellise teabe ümberlükkamine kohtus.		
10.	Tuleks lisada seisukoht kolmandate riikidele selle programmi avamise kohta.	Riigikantselei	Arvestatud punktis 5.6
11.	<p>Õiguskantsleri Kantseil ei ole Euroopa Liidu 2028.-2034. aasta õigusprogrammi kohta märkuseid. Siiski edastan mõned mõtted konkreetsete projektide kohta, milleks õigusprogrammist võiks tulevikus raha taotleda. Tõsi, enamik neist teemadest vajaks tähelepanu juba praegu, mitte alles kolme aasta pärast. Punktid ei ole tähtsuse järjekorras.</p> <ul style="list-style-type: none"> • AI-l põhinev dokumendihaldussüsteem, mis aitaks kohtutel, õiguskantsleril jm asjaomastel asutustel registreerida automatiseeritult avaldusi jm kirju, teha neist registrisse lühikesi sisukokkuvõtteid, tõlkeid, anda suunamissoovitusi jms. Tänapäev RTK poolt välja töötatav dokumendihaldussüsteem meie teada AI-le ei toetu. • Koolitused: <ul style="list-style-type: none"> ○ EL õiguse algatuste põhiseadusele vastavuse hindamine. ○ Puuetega inimeste õiguste tagamine (sh ligipääsetavus). ○ Eestkosted. 	Õiguskantsleri Kantselei	Teadmiseks võetud

	<ul style="list-style-type: none"> ○ Piiriülene sotsiaalkindlustus. ○ Lähisuhtevägivallaga seotud juhtumite lahendamine, sh kuidas tsiviilkohtumenetluses tuvastada (pere)vägivalda ja lapse suhte kahjustamist teise vanemaga (võõrandamist) ning kuidas nendega arvestada lapsi puudutavates perekonnavaidlustes (hooldus- ja suhtlusõiguse asjad). Suhtluskorra kohtumääruste täitmine. ○ Lapsega eakohaselt vestlemine ja tema arvamuse väljaselgitamine. Lapse parimate huvide esikohale seadmise põhimõte. 		
--	---	--	--